

1

דבר אחר – **כל דבר אשר יבא באש כל עבירה שבאה מחמימות אש היצר הרע. תעבירו אותיות עבירות**, תעבירום באש של גיהנם, **וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים**, ואין מים אלא תורה, רצה לומר אם תרצה שלא יפגע בך מנוול זה שהוא היצר, משכחו לבית המדרש שהוא מים שנאמר (ישעיה נה) **היו כל צמח לכו למים**, מאה ועשרים בגימטריא **למים** (120) כנגד מאה ועשרים יום שעמדו משה בהר, לומר כמו שמשנה כשקיבל את התורה לא אכל ולא שתה, וכל מי שירצה להתכתר בכתרה של תורה לא ירדוף אחר התאוות, וכן אמר התנא (אבות ו ד) **פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וסני צער תתיר ותתור אמה עמל**, (שפתיה כהן)

וכפסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם ואחר תבאו אל המקנה, (לא כד) על דרך הרמז ניתן לבאר, שהפסוק כאן מדבר על הבגד הרוחני של האדם. ומודיעה לנו התורה ששומה על כל יהודי לכבס בגדיו הרוחניים מכתמי העולונות שבדקו בהם, עד שישבו הבגד להבהיק כמיו שיהיה קודם החטא. הזמן לנו ביותר לכיבוס אותם הבגדים הוא **ביום השביעי** – יום השבת. שאז בני ישראל בטלים ממלאכתם ויש להם פנאי ללמוד תורה ולהתבונן בחינוך דריכיהם בעבודת ה'. כמו"כ ביום השביעי נהוג להקהיל קהילות ברבים ללמד את העם דעה, ואין לך כיבוס גדול יותר מזה לנפש האדם כי על ידי הדרשות הללו יבוא להתעוררות של תשובה.

רמז נוסף – הנה ימי שנותיו של האדם הם שבעים שנה – שבעה עשורים, וכוונת הכתוב כאן **ביום השביעי** לרמוז על העשור האחרון בחייו של האדם עליו אדמות. ועל כך אומרת התורה שלכל הפחות ביום השביעי והאחרון של האדם יכבס את בגדיו הרוחניים, אף אם בכל השנים הקודמות לא נתן אל לבו לשוב בתשובה, כי אם לא עשיו, אימתי? ואחר אומרת התורה **תבאו אל המקנה** זה מחנה שכניה, עולם הנשמות. (אדרת אליהו)

וינתן להם משה לבני גד ולבני ראובן ולחצי שבט מנשה בן יוסף את ממלכת סיון מלך האמרי ואת ממלכת עוג מלך הבשן, (לב לג) **סיון עוג** בגימטריא יגר (213) להבדיל מנין השמות הכתובים בגב המזוזה **כו"ו במוכס"ו כו"ו** (231) שהם מסוגלים לשמירה. [וכתב הרמ"א י"ד רפו טו עוד נותקין לקחם מבחון: כו"ו במוכס"ו כו"ו נגד י-הנה א-להינו י-הנה. (שאלו האותיות השניות, האות שאחר י' היא כ' ושאהר ה' היא ו' ושאהר ו' היא ז' ושאהר ז' היא ח' ו' הרי כחו וכן כיו"ב)] וכבר נסמכו בדברי המדרש (ויק"ר ל א) **והנעטם אל המשקוף ואל שתי המזוזות** היינו בית סיון ועוג. שהיו כעין מזוזות שומרים את הכנענים לבל יתנסו הקדושה אל ארץ ישראל. וכאשר באו ישראל הנה סילקו מקודם את המזוזה הטמאה וקבעו מזוזה קדושה. (ליקוטי מהרצ"א)

ומצרים מקברים את אשר הקה י-הנה בהם כל בכור ובאלהיהם עשה י-הנה שפטים, (לג ד) פרש"י – **שפטים** – שפוטם. השפ"ח מפרש – דמהאי טעמא שהיו עסוקים לא היה להם פנאי לעכב את ישראל מלצאת ממצרים.

שאלה – צריך ביאור הרי הם מיהרו לשלחם מן הארץ. דכתיב (שמות יב לג) **ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם מן הארץ כי אמרו פלנו מתים**. ועוד צ"ב למה הפסוק מדגיש את ענין הקבורה הרי עיקר זה מה שהיו טרודים באלבם דהיינו מעצם המיתה. (אילת השדה)

תשובה – בא הכתוב להגדיל את הנס, שאף שמצרים מקברים את בכוריהם **ובאלהיהם עשה י-הנה שפטים**, עם כל זה לא חרץ להם איש את לשונו, ויצא ביד רמה ובכבוד גדול. (עקידת יצחק) **א"נ** אף שיצאו לעיני כל מצרים, כי מצרים היו מקברים את מתיהם במקום הקבורה מחוץ לעיר, ושם ראו את כל הגוים ישראל היוצאים, מכל ומקום לא עשו דבר היות **ובאלהיהם עשה י-הנה שפטים**, ומה להם עוד לדבר בראותם חרפת אלהיהם, שאיך יושעו אם הם בהם נעשו שפטים. (האליהו)

ויסעו מפני חרית ויעברו בתוך הים המדברה וילכו דרך שלשת ימים במדבר אתם ויחננו במרה, (לג ח) אמרו רז"ל (סנהדרין נז) **עשר מצות נצטוו ישראל במרה**, שבע שקיבלו עליהם בני נח, והוסיפו עליהם דינין ושבת וכיבוד אב ואם. דינין.

שאלה – כיון שהיה עתיד להיאמר מצות שמירת שבת בעשרת הדברות במעמד הנכבד, למה הקדימו השם יתברך ונתנו לישראל במרה.

תשובה – כתיב (בראשית ב) **וישבת ביום השביעי מלך מלאכתו אשר עשה וכו' ויברך א-להים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מלך מלאכתו**, וכו', אם כן היום השביעי כביכול הוא שרביטו של מלך. והמשתמש בשרביטו של מלך חייב מיתה. (סנהדרין כב) ויק"ר, נכרי ששבת חייב מיתה, מה שאין כן ישראל שקרויים בנים דכתיב (דברים יד) **בנים אתם לי-הנה א-להיכם**, והש"ת למו אב, הן המה משתמשים בשרביט אביהם, ועל כן נתן להם הש"י את השבת עוד קודם למתן תורה. דהנה הא"י היו יכולין לקבל התורה אם אין תשובה מועלת ח"ו, ואדם אין צדיק בארץ? ועל כן הוצרך הש"י לבטוח להם על התשובה קודם נתינת התורה. והנה על פי משפטי התורה (קידושין לב) **מלך ששם על פבדו – אין פבדו מחול, שצאמר (דברים ז): 'שום תשים עליך מלך' – שתהא אימתו עליה**, אבל כיון שהש"ת נתן להם קודם מתן תורה את השבת שהוא שרביטו של מלך, בזה הורה להם שהם בנים והוא למו אב. **שלהי האב ששם על פבדו – פבדו מחול**. (בני יששכר סיון מאמר ב אות ו)

ויסעו מאילוש ויחננו ברפידים ולא היה שם מים לעם לשתות, (לג יד) אמר רבי חנינא: שאלתי את רבי אליעזר בבית מותבא רבא וכו' ועוד שאלתי: מאי לשון 'רפידים'? ואמר לי: רפידים שמה. פתנא: רבי אליעזר אומר: רפידים שמה, רבי יהושע אומר: שרפיו עצמן מדברי תורה, וכן הוא אומר, (ירמיה מז): **לא תפנו אבות אל בנים מרפיון ידים**. (בכורות ה):

שאלה – לכאורה מהי השאלה הזו? אם כן ישאל על שמות כל מקומות כל מ"ב מסעות וכל שמות עיירות האמורים בספר יהושע! ועוד קשה מה השיב לו 'רפידים שמה' וכי אינו יודע ששמה רפידים? ורק הוא שואל טעם למה נקראת כך.

תשובה – לפי שעל הרוב כל עיר נקרא שמה בלשון יחיד והגם שיש נקראו בלשון רבים אית בהו טעמא וכמו הך דכתיב **ויעקב נסע ספתה ולמקנהו עשה סכת על פן קרא שם המקום סכות** (בראשית לג, ז) והיינו דתחלה היה שמה **ספתה** לשון יחיד אך בעבור דלמקנהו עשה שם סוכות קראה **סכות** לשון רבים למה שאל מה לשון 'רפידים' פירוש למה נקראת רפידים בלשון רבים, אם מתחלה היתה נקראת כך בשביל איהו טעם או אם מתחלה היתה נקראת רפידה או רפיד יחיד ואחר כך בעבור סיבה נקראת רפידים לשון רבים וכמו בשם סוכתה וסוכות? והשיב לו רבי אליעזר רפידים שמה מעיקרא ומתחילתה שנקראת בלשון רבים ורבי יהושע סכירא ליה לא היה שמה מעיקרא רפידים ורק אחר שבאו ישראל שם בזמן שרפו ידיהם מן התורה קראה התורה רפידים שהוא אותיות 'רפידים' שרפו מן התורה המתיחסת לים כמו שאמר (סוטה ז) **דיני רב לו** (דברים לג, ז) במלחמתה של תורה וכן דרשו על 'ידך לא אסרות' (שמואל ב' ג, ד) בתורה. **א"נ** הוא ששם שנקראת בשם רפידים בעת שחננו בה ישראל ושאול מה לשון 'רפידים' אם הוא לשון פירוד שנקראת כך בעבור שהיה בישראל פירוד הלבבות או הוא לשון רפוי ידיהם מן התורה או מן איהו מצוה? והשיב לו כך היה שמה מעיקרא ואין זה נוגע לישראל, ורבי יהושע אמר ששם זה נוגע לישראל והוא לשון רפוי שרפו עצמן מדברי תורה ולכן נקראת רפידים שהם אותיות 'רפ' ידים' כי עסק התורה מלחמתה יתייחס לידים כאמור ועל זה מביא שפיר הכתוב **לא הפנו אבות אל בנים מרפיון ידים** (ירמיה מז, ג) דהיינו בעבור ביטול תורה ורפיונה כמו שאמר השם יתברך **על מה אכדה הארץ? על עזבם את תורת יי' (ירמיה ט, יב)**, (בן יהוידע שם)

וישל אהרן הפתח אל הר הקדש על פי י-היה וימת שם בשנות הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים (לג לה) פרש"י – מלמד שמת בנשיקה.

שאלה – מהי מיתת נשיקה, מודוע מדמה אותה לנשיקה שהיא בפה.

תשובה – תנו רבנן: **ששה לא שלט בן מלאך המות, ואלו הן: אברהם, יצחק ויעקב, משה, אהרן ומרים**. פרש"י – אלא מתו בנשיקה על פי שכניה. (בב"ב ז, ו) ואתא קרא לאשמעינן דלא שום צער מת. ונקט לישנא דקרא לאשכחנן נשיקה בשפתים כמו שנאמר (משלי כו) **שפתים יושק בנשיב דברים נכמים**. **א"נ** פירוש בנשיקה רצונו לומר דבועד שהיה לו דבקות עם השם והאבות עמו, שהיה השם יתברך משרה שכניו עליו והיה מתנבא היה מתו, וכי האי מזה נושק זה לזה, כך אלו גם כן נפטרינן בעוד אהבתו עמם. (משב קנים)

הנה כל צדיק גדול (שמואל ב' ג, ד) מלאך רע אלא על ידי מלאך הקדוש שהוא מצד הגבורות ועם כל זה בעת שליחותו נקרא מלאך המות. אבל ששה צדיקים אלו מתו על ידי אור שכניו יתברך בנשיקה. או כל צדיק אף על פי שימות על ידי אור שכניו יתברך עם כל זה יתגלה לפניו באותה שעה מלאך המות כדי שיפחד וימסור נפשו ברצונו הטוב לאור השכינה **וענין הנשיקה הוא רצונו לומר נגיעה**. מצינו במשנה (חלה ב ד) **העושה עטוף קנים קב קב בפני עצמו ונגעו זה בזה, פטורים מן החלה, עד שישלחו**. עד שיתדבק זה בזה כל שם בא להפרידם תלמוד מו"ל. והיינו יבא אור השכינה ויגע בזה הצדיק ומושך ממנו את הנפש ומושך דכל נפש כלולה מן **ברנה"י** [נפש, רוח, נשמה, חיה, חוש חשה פרעמים טוב] [17] כי כל חלק מכונה בשם טוב וחמשה פעמים טוב הוא מספר **פה** [5×17=85] לכך מייחס דבר זה לנשיקה בפה. (בן יהוידע – בב"ב ז, ו)

א"נ כאשר יחלשו כוחות הגוף ותכבה אש התאוות, יחזק השכל וירבה אורו, ותוך השגות וישמח במה שהשיג, עד כשיבא האיש השלם בימים ויקרב למות, תוסיף ההשגה ההיא תוספת עצומה, ותרבה השמחה בהשגה והחשק למושג, עד שתפרד הנפש מן הגוף בעת ההנאה ההיא, ותקרא ההשגה עם החשק החזק 'נשיקה'. (מורה נבוכים ג נא)

א"נ מיתת נשיקה היא מיתת שהנביא יודע בה כי הוא הולך למות, והוא נפטר בלא חולי, והוא שמח, נושם חיי העולם הבא בשעת פטירתו, כמו העובר מבית אשה היה שוכן בו אל ארמון ופרדסים אשר היה מצפה להם, עליו בפטירתו בלא צער, אפילו צער כלשהוא בשעת פטירתו, בהיותו בטוח מפגעי הפטירה וטוהרה ויגיעותה. (ר"א בן הרמב"ם – בראשית מח א)

ארז"ל על דוד המלך (שבת ל:): כל יום השבת היה יושב ולומד כל היום להגן ממלאך המוות. אותו יום שהיה צריך להיפטר מן העולם, עמד מלאך המות לפניו ולא יכול היה לו, משום שלא היה פוסק פיו מלימוד. אמר מלאך המות: מה אעשה? היה לו בוסתן, גן אחרי ביתו, בא מלאך המות עלה ונענע באילנות. **א"ר דוד** לארואת. כשהיה עולה במדרגות נפתחה המדרגה מתחתיו, נבהל ורשק לרגע, ונחה נפשו, נפטר.

שאלה – יצא צדיק וחסיד גדול כדוד המלך ע"ה ימות על ידי מלאך המות חס ושלום? ואמרו רז"ל שאין הצדיקים מתים אלא בנשיקה.

תשובה – יש בענין מיתת שלשה סוגים: **המון העם** מתים על ידי מלאך המות; **צדיקים מורים** מתים בנשיקה באמצעות גילוי אור השכינה המושך את נפשם בקלות, אך כדי לעורר בהם את הרצון להיפטר מהחומר, מלאך המות נגלה אליהם מרחוק, והפחד ממנו מניע אותם למסור את נפשם לה' מרצון. **האבות, משה, אהרן ומרים** לא נזקקו לכך, ומלאך המות לא שלט בהם אפילו בראייה, אלא נפשם יצאה בנשיקה ולא נראה כלל לפניהם בעת שיצאה נפשם, ועל זה אמרו בגמרא לא שלט בהם מלאך המות רוצה לומר לא שלט כלל אפילו בראיה בעלמא להפחידם שלא היה לו יכולת להתראות לפניהם. (בן יהוידע – שבת ל:)

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת
התשובות אינן הלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה
לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל
לקבלת העולן במייל ניתן למנות לכתובת ramnadlan018@gmail.com